

Újabb interjú Detrekői Ákos akadémikussal

Prof. em. Joó István Dr. Sc.

A címből kitűnik, hogy a Geodézia és Kartográfiaiban már a második alkalommal jelenik meg interjú Detrekői akadémikussal. Annak érdekében, hogy elkerüljük valamiféle személyi szimpátia gyanúját is, a következőkre szeretnénk felhívni a figyelmet.

A nyolc évvel ezelőtt megjelent interjú (Geod. és Kart. 1996/11, 11–14. oldal) az akkori MFTTT elnökével készült, és a kérdések jelentős része is az MFTTT-vel, a MTESZ-szel foglalkozott, illetőleg a szakterület egyes perspektivikus fejlesztési irányait érintette.

A mostani megkeresés valóságos oka abban áll, hogy a magyar geodézia történetében először látta el a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME) rektori teendőit (két egymást követő cikluson keresztül) ugyanaz a geodéta szakember. Ez a tény önmagában is kifejezi egyrészt a személy, másrészt a magyar geodézia elismertségét.

A hazai műszaki felsőoktatás történetében Hazay István akadémikus volt az első, aki az egykori ÉKME (Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem) rektora volt. Később (már a BME keretében) Biró Péter akadémikus érdemelte ki ezt a megtiszteltetést, és őt követte Detrekői Ákos kétéves (hét évig tartó) megbízása, amely ez év július 31-ig tartott.

Mindezt azért volt fontos elmondani, mert a folyóiratnál az a gyakorlat alakult ki, hogy csupán egy alkalommal közlünk személyes interjút ugyanazzal a személlyel. A mostani interjú alapjának a többirányú, rangos (és sikeresen ellátott) megbízatása indokolta, hogy eltérjünk a kialakult gyakorlattól.

Mindenesetre az 1996-ban közölt interjú egyúttal segít is bennünket abban, hogy a korábban már leírtakat a mostani alkalommal összefoglalóbb jelleggel adjuk meg.

A következőkben tömören, „felsorolásszerűen” bemutatjuk Detrekői akadémikus szakmai-tudományos életútját, majd kiemeljük tevékenységének legfőbb elemeit; beleértve publikációit és a megérdemelt elismeréseket is. Ezt követően ismertetjük az érintett kérdéseket az arra adott válaszokkal együtt.

*

Detrekői Ákos 1939-ben született. Apja maga is mérnök volt (a Szolnoki Földmérési Felügyelőség vezetője).

Kitüntetéses mérnöki oklevelét az ÉKME-n szerezte (1963). Ezt követően a Rédey István prof. vezette Általános Geodézia Tanszékre került, majd ipari gyakorlatát Drezdában végezte (1964–65-ben). 1965 őszén már a Felsőgeodézia Tanszéken találjuk. Aktív angol, német és orosz nyelvismérettel rendelkezik.

A „dr. Technikus” címet 1967-ben szerezte meg. 1967-től egyetemi adjunktus, 1971-ben már a „műszaki tudományok kandidátusa”. 1972–73-ban bekapcsolódott a felsőrendű vízszintes alaphálózat kiegyenlítési munkáiba. 1973-tól „egyete-

mi docens”. 1974–75-ben Humboldt ösztöndíjas-ként Bonnban dolgozott. 1978-ban nyerte el a „műszaki tudományok doktora” fokozatot (MTA). Még 1978-ban átvette a Fotogrammetriai Tanszék vezetését.

1980-ban egyetemi tanári kinevezést kapott. Az MTA keretében 1990-től levelező tag, 1995-től pedig az akadémia „rendes tagja”-vá választották.

1963–65 között az ÉKME Diákköri Tanács titkára, 1973–76 között a Tudományos és Nemzetközi Kapcsolatok Osztályát vezette (BME), az 1986–90-es időszakban kari dékán; 1990–96 között az Építőmérnöki Kar Doktori Bizottság elnöke; 1994–97 között pedig a BME Habilitációs Bizottság és Doktori Tanács elnöke.

1995-től az Egyetemi Tanács tagja, 1997-től pedig a BME rektora (2004. július végéig).

Hazai és nemzetközi szakmai-társadalmi tevékenységének főbb területei a következők.

- MTA Geod. Tud. Biz. tag 1975-től, alelnök 1990–96, elnök 1990–96 között. Az MTA Informatikai Bizottság tagja (1990–96), az MTA Felügyelő Bizottság tagjává választották 2000-ben.

- A GKE/MFTTT keretében főtítkárs (1976–86), majd alelnök; 1995–2003 közötti időszakban az MFTTT elnöke.

- 1991-től a HUNGIS térinformatikai alapítvány kuratóriumának elnöke, 2000-től a Magyar Innovációs Szövetség elnökségi tagja.

- A FIG 6. sz. szekciójában titkár, alelnök, 1985–87 között pedig elnök. Az ISPRS Magyar Nemzeti Bizottság vezetője (1980–83). 1990-től részt vett az IAG munkájában is.

- Az OMFB, továbbá a MEM/FVM több bizottságában tevékenykedett. 1990-ben megbízták a Földmérési Igazságügyi Szakértői Bizottság vezetésével. Három szakfolyóirat szerkesztőbizottságának tagja (Acta Geodetica, Geophysica et Montanistica; Geodézia és Kartográfia, valamint Zeitschrift für Photogrammetrie).

- Tagja volt az Országos Doktori Bizottságnak (és Habilitációs Tanácsnak), továbbá az OFB földtudományi albizottságának, az MTA Doktori Tanács egyik szakbizottságának. 1991-ben lett a Magyarországi Humboldt Egyesület elnöke, 1998-tól pedig annak tiszteleti elnöke. 1992–98 között alelnök volt az Európai Építő-, és Földmérőmérnöki Karok Szövetségének.

Az itt leírt (erősen sűrített) szakmai-tudományos és felsőoktatási tevékenység alapján a következőket állapíthatjuk meg.

Detrekői akadémikus eddigi 41 éves munkálkodása igen széles területre terjedt ki. Szakmai-

tudományos tevékenysége az első időszakban előbb a földmérés területén realizálódott: alkalmazott geodézia, mozgásvizsgálatok, kitérűzések megbízhatósága, mérnökgeodézia, kiegyenlítő számítások, majd távérzékelés. Később tudományos eredményei bázisán egyre rangosabb testületek tagságára, majd annak vezetésére kérték fel. Így tevékenységi köre kiterjedt az MTA, a műszaki fejlesztés, a nemzetközi szervezetek (FIG, ISPRS, IAG) és különösen a műszaki felsőoktatás területére is; továbbá a hazai kutatási-fejlesztési és szakemberképzés országos hatáskörű területeire.

Publikációs tevékenysége gazdag és igen széles körre terjed ki. Publikációinak száma ≈ 152 . Ebből kiemelést érdemelnek a következők:

- könyv, tankönyv, egyetemi jegyzet: 11
- disszertáció: 3
- tudományos-szakmai publ.: 112
- ismertetés és egyéb: 26

Hangsúlyos kiemelést érdemlő művek:

- **Kiegyenlítő számítások** c. tankönyve (685 oldal, 1991); amely máig alapvető a magyar geodéziában,

- a **Deformation Measurements** angol nyelvű könyv szerkesztése (*Joó, I.–Detrekői, Á.*; 900 oldal, Akadémiai Kiadó, 1983),

- **Bevezetés a térinformatikába** tankönyv (1995, pp.250),

- **Térinformatika** c. tankönyv (társszerzővel, 2002, 380 oldal), amely nagy hozzájárulás a térinformatika hazai elterjesztéséhez.

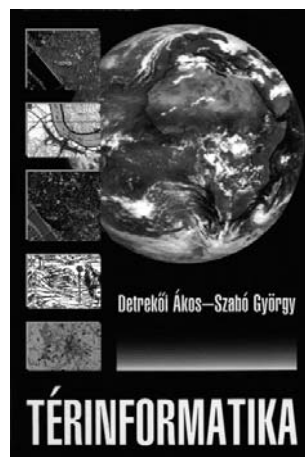
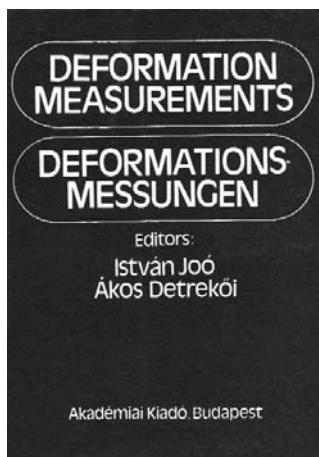
Indokolt külön is kiemelni *Detrekői* akadémikus szerepét a térinformatikában és a műszaki szakemberképzésben.

Úttörő szerepet vállalt a térinformatika hazai bevezetésében és elismertetésében. Emellett ebben a tárgykörben egyetemi jegyzetek és tankönyvek készültek.

Dr. Detrekői Ákos szakmai tevékenységének legfontosabb területe a műszaki szakemberképzés. Az ÉKME/BME-n belül végigjárta az ismert ranglétrát, és annak minden fokán eredményesen tevékenykedett, segítve a célirányos fejlesztéseket.

Az eddigi termékeny évtizedek munkájának (eredményeinek) szakmai-állami elismerését az alábbiak is bizonyítják.

- Felsőoktatási Tanulmányi Érdemérem (1964)
- Kiváló dolgozó kitüntetés (1976)
- MTESZ Díj (1982)
- Fasching Antal Emlékérem (1988)
- Lengyel Geodéziai és Kartográfiai Egyesület Tiszteleti Tagság (1988)

- FIG emlékérem (1990)
- Lázár-deák Emlékérem (1993)
- Szent-Györgyi Albert Díj (1996)
- Humboldt Emlékérem (1996)
- Pázmány Péter Díj (2000)
- I. osztályú Szövetségi Érdemkereszt (2002)
- Szolnok város Díszpolgára (2002)
- Magyar Köztársasági Érdemkereszt Középkeresztje, Polgári Tagozat (2003)
- Modenai Tudományos Akadémia Tiszteleti Tagja (2003)
- Európai Tudományos és Művészeti Akadémia tagja (2004)

Megállapítható, hogy *Detrekői Ákos* jól hasznosította (apjától örökölt) kiemelkedő szervező, kapcsolatteremtő képességét is. Ez az adottság nem csupán saját feladatainál realizálódott, de jelentősen segítette azon szervezetek munkáját is, amelyekben rendszeresen részt vett (vagy azt maga vezette); mind a hazai, mind pedig a nemzetközi szervezetek esetében.

*

Tisztelt Akadémikus Úr! Életútjának e vázlatos bemutatása után a következő kérdésekkel kapcsolatos véleményét szeretnénk megismerni.

A magyar műszaki felsőoktatásban csak ritkán látta el az érintett egyetem rektori teendőit geodéta. Ez első alkalommal az ÉKME keretében történt (*Hazay I.* akadémikus). Újabban *Biró Péter* akadémikus, majd pedig *Detrekői Ákos* akadémikus következett; méghozzá két cikluson keresztül!

Ez a tény kiemelkedő elismerést jelent *Detrekői Ákosnak*, de a magyar geodéziának is!

Hét éves rektorságának melyek a hozadékai egyrészt a BME, másrészt a magyar geodézia számára?

Szerencsés időszakban vettem át a rektorságot. Egyrészt az ország gazdasága fejlődött, másrészt elődöm Biró Péter akadémikus olyan változtatási folyamatokat indított meg, amelyekkel egyetértettem, s ezért szívesen folytattam.

Az elmúlt hét évben a Műegyetem egyetemi jellege erősödött. Jól tükrözi ezt az új név: *Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem*, továbbá a két új kar Gazdaság- és társadalomtudományi kar, Természettudományi kar létrejötte. Az egyetemi jelleg erősödése megmutatkozik a képzési profil bővülésben. Megindult a közgazdasági és a matematikus képzés. Előreléptünk a média oktatás és kutatás területén is. A képzési profil bővülése vonzóvá tette a Műegyetemet. Olyan kiváló professzorok választottak minket mind Tarafás Imre, Pléh Csaba, Sárközy Tamás, Szász Domokos, Veress József.

Az egyetem infrastruktúrája bővült. Új informatikai épületünk a Mindentudás Egyeteme következtében országosan is ismertté vált. Létrejött az ország legnagyobb műszaki könyvtára a BME-OMIKK.

A változások és a mérnöki munka fokozatos felértékelődése vonzóvá tették a Műegyetemet. Növekedett a hozzánk jelentkező hallgatók száma. Általában javult a Műegyetem presztízse.

A felsorolt általános változások áttételesen hatottak a magyar geodéziára. Két geodéta rektor egymás után óhatatlanul növeli a geodézia ismertségét. Konkrét esetekben segíthetjük a szakterület igényeit. Ezen kívül – bár ez nem a rektorságom eredménye – mindkét szaktanszék munkakörülmé-

neyei javultak. Például permanens GPS állomás és korszerű térinformatika laboratórium jött létre.

Miképpen tudná vázolni a magyar műszaki felsőoktatás jelenlegi helyzetét (eredmények, gondok, kilátások)?

A magyar műszaki felsőoktatás jelenlegi helyzetét egyrészt az ország gazdasági helyzete, másrészt az értékes felsőoktatási hagyományok határozzák meg. A rendszerváltozást követően a magyar ipar jelentős mértékben meggyengült. Ez tükröződött a műszaki felsőoktatás helyzetén is. A gazdaság 1995 óta tartó fejlődése és a multinacionális cégek megjelenése változtatott a kedvezőtlen állapoton.

A magyar műszaki felsőoktatás – bár némi színvonal csökkenéssel – sikerrel oldotta meg a közel háromszor annyi hallgató képzését. A viszonylag kisszámú felmérés azt mutatja, hogy a műszaki felsőoktatásban végzetek elhelyezkedési lehetőségei nem rosszak. A kezdő mérnökök fizetése dinamikusan növekedett az elmúlt években.

A műszaki felsőoktatás kiveszi részét a kutatásból és műszaki fejlesztésből. Személy szerint nagyon fontos eredménynek tartom, hogy egyre több multinacionális cég telepít kutató-fejlesztő részleget Magyarországra.

A műszaki felsőoktatás eredményesen kapcsolódott be az európai szakmai vérkeringésbe. Sikeresen vett részt az európai oktatási (például TEMPUS) és kutatási projektekben.

A műszaki felsőoktatás gondjai között egyrészt a finanszírozási kérdéseket (mind összességében, mind az elosztás módját illetően), másrészt az intézmények irányítási módját tartom a legjelentősebbnek.

Az informatika (térinformatika) hazai dinamikus fejlődése összeesett az Ön hét éves rektori megbízásával. Miben látja az informatika/térinformatika jelentőségét a magyar műszaki életben és a geodéziában (és a fejlesztés eddigi eredményeit)?

Közhely számba megy, hogy az információs társadalom korszakában élünk. Az elmúlt évek változásai – amelyek közül a mindennapok emberének feltehetően a mobil távközlés és az Internet elterjedése tűnhet a legjelentősebbnek – alapvetően megváltoztatták életünket. Szakterületünk kivételes szerencséje, hogy az információk jelentős része helyhez kötött, ezért a helymeghatározás tudománya, a geodézia óhatatlanul felértékelődik.

A magyar informatika – amely fokozatosan

összenő a telekommunikációval és a médiával – a rendszerváltás óta rohamos fejlődésen ment keresztül. Az embargó megszüntetése a külföldiekkel egyenlő esélyeket teremtett a magyar szakembereknek. Számos értékes fejlesztés született az élet legkülönbözőbb területein.

A térinformatika is egyenletesen fejlődött az elmúlt években. Megszűnt a 90-es évek – minden új technológia esetén jelentkező – csodavarása. Komoly eredménynek érzem, hogy a csak nyilvántartási célt szolgáló rendszerek mellett egyre többször találkozhatunk a különböző célú elemzéseket szolgáló megoldásokkal is.

Miképpen ítéli meg a magyar földmérés (geodézia-térképészet és földügy) mostani állapotát (gondjait, lehetőségeit) mind általános társadalmi vonatkozásban, mind pedig a tudományos-technikai fejlődés tekintetében?

Már az előző kérdésre válaszolva is utaltam arra, hogy a helyhez kötött információk jelentőségének növekedése komoly lehetőséget nyújt szakterületünknek. Azonban a helyhez kötött információk jelentőségének növekedése együtt jár azzal is, hogy az ilyen információk gyűjtésébe, kezelésébe, megjelenítésébe nemcsak a szűken vett szakma képviselői vesznek részt. A megnövekedett lehetőségekhez tehát új kihívások, a versenyhelyzet erősödése is kapcsolódik.

A megváltozott helyzetre az eddiginél nagyobb nyitottsággal, a felhasználói igények fokozott figyelembevételével válaszolhatnak eredményesen szakembereink.

A szakterület hagyományos feladatai közül a referencia rendszerek biztosítását, mint szakmai feladatunkat senki sem kérdőjelezheti meg. (Azonban nem ártana, ha ennek alapvető fontosságát jobban tudatosítanánk). Az ingatlan-nyilvántartással kapcsolatos helyzet valószínűleg ismert a Geodézia és Kartográfia olvasói előtt. Jó lenne, ha minél hamarabb sikerülne felszámolni a meglévő hátralékokat. Nagy kihívás a szakma előtt, hogy megkezdjük a felkészülést a térbeli (3D) kataszter bevezetésére. A topográfia és kartográfia a nemzetközi trendeknek megfelelően fejlődik.

A szakterületen folyó tudományos kutatás megfelel mind szakmai hagyományainknak, mind az ország gazdasági fejlettségi szintjének. Pozitív érték, hogy fiatal kutatóink jelentős része bekapcsolódott a nemzetközi szakmai vérkeringésbe.

Bár a kialakult társadalmi gyakorlat szerint az alkotó emberek munkássága érdemi megítélését mások (pályatársak, utókor) végzik el,

mégis szívesen vennénk, ha vállalkozna eddigi tevékenysége kiemelkedő fázisainak (és azok eredményeinek) vázolására.

Alapvetően szerencsés embernek tartom magamat, hiszen egész életemben olyan dolgokkal foglalkozhattam, amik érdekelték. Kiváló professzoraim voltak (Hazay, Homoródi, Rédey), akik fegyelmezett gondolkodásra tanítottak.

Szakmai munkám első fázisa a mérnökgeodéziához kötődik. Részben kitűzésekkel, részben mozgásvizsgálatokkal foglalkoztam. Nagyon szerettem mérni. Talán a mozgásvizsgálati eredmények feldolgozásával kapcsolatos vizsgálataim váltották ki a legnagyobb nemzetközi visszhangot. Részem volt az M.I. Mérnökgeodéziai Szabályzat létrehozásában. Joó Istvánnal együtt szerkesztett *Deformations Measurements* című könyvüknek komoly nemzetközi visszhangja volt. Ódor Károllyal írt *Ipari geodézia* jegyzetünket mindmáig használják. Számos gyakorlati munkám közül arra vagyok a legbüszkébb, hogy én tűztem ki a Paksi Atomerőmű 1. számú reaktorának tengelyét.

A mérnökgeodéziában megtanult matematikai statisztikai ismereteimre figyelt fel Hazay professzor úr, aki megbízott a kiegyenlítő számítások előadásainak tartásával. Ennek a tantárgynak az oktatásában elsőként használtam mátrixokat a földmérőmérnök képzésben. Ebből a tantárgyból több egyetemi jegyzetet és egy tankönyvet írtam.

Kiegyenlítő számítási ismereteimnek köszönhettem, hogy 1978-ban megbíztak a Fotogrammetria tanszék vezetésével. A tanszék vezetőjeként az 1990-es évek elején fordult érdeklődésem a térinformatika felé. A térinformatikán belül elsősorban a minőségi kérdésekkel foglalkoztam. Ilyen jellegű vizsgálataim beépültek a megfelelő magyar szabványokba. Szabó György kollegámmal írt „Bevezetés a térinformatikába” és „Térinformatika” című könyveink számos kiadást éltek meg. Részem volt abban, hogy szakterületünk oktatási profilja és neve a térinformatikával bővült.

Konkrét szakmai munkám mellett megtiszteltetésnek éreztem, hogy bekerültem a szakmai szervezetek vérkeringésébe. Szakmai egyesületünknek két perióduson keresztül főtitkára, majd később ugyancsak két perióduson keresztül elnöke voltam. Főtitkári munkám talán legfontosabb eredménye az volt, hogy külföldi műszergyártó cégeknek rendszeresen szervezett szakmai bemutatók segítségével egy többé-kevésbé elzárt ország geodétái is megismerhették a legkorszerűbb technológiát. (Remélem ez a mondat a fiatalabb olvasóknak már teljesen idegen). A FIG az 1980-as évek

ben a mérnökgeodézia bizottság alelnökévé, majd elnökévé választott. Vezettem az MTA Geodéziai tudományos bizottságát is.

A Műegyetemen különböző vezető feladatokat láttam el. Voltam az Egyetemi Tudományos Diákköri Tanács elnöke, az Építőmérnöki kar dékánja, majd az utolsó hét esztendőben az egyetem rektora. Ebben a minőségemben a 2003/2004-es tanévben én láttam el a Magyar Rectori Konferencia elnöki teendőit.

Akadémikus úr az emberi mértékkel vállalható munkák (harcok) nagyobbik részén már túl van, ugyanakkor korára – és a megszerzett ismeretekre (tapasztalatokra) – tekintettel bizonyára rendelkezik még „további kapacitással”! Ezek hasznosításának módja valószínűleg érdekelné a kollégákat, a lap olvasóit.

Röviden fogalmazva: mi az elképzelése, célja a további évek hasznosítása vonatkozásában?

Érdekes módon fejeztem be a rektorságomat. Külföldi felkérésre az utolsó napokban szakmai cikket írtam a német Humboldt Alapítvány Kosmos folyóiratának a mesterséges holdak geodéziai felhasználásáról. Szimbolikusan éreztem ezt a felkérést, amely visszavezet a koncentráltabb szakmai munkához. Közvetlen célom most a tanszéki munka. (Az oktatást rektori megbízatásom idején sem szüneteltettem.) Közvetlen oktatási feladatként adódik a felkészülés az új kétlépcsős (BSc, MSc) képzésre.

Szabó Györggyel írt utolsó könyvünk 2002-ben jelent meg. Nemzetközi tapasztalat, hogy 4–5 évenként átdolgozzák az ilyen jellegű könyveket. Nem távoli feladatot jelent ez is.

Ha olyan oktatás, vagy egyéb jellegű felkérést kapok, amely érdekes és tanszéki munkám mellett ellátható, akkor feltehetően azt is elvállalom.

Tisztelt Akadémikus Úr! A lap nevében megköszönjük a kapott információkat, egyúttal kívánunk Önnek további alkotókedvet és újabb sikereket!

Interview with Academician Á. Detrekői

I. Joó

Summary

Academician Á. Detrekői, rector of the TUBp, these summer accomplished his second mandat. Using the opportunity has been asked Á. Detrekői about his most important results and future activity.